

Protocol: Sociale media en ongewenst online gedrag

Sociale veiligheid gaat ook over de 'online' veiligheid. Grensoverschrijdend online gedrag vormt een bedreiging voor de veiligheid van kinderen, ouders en medewerkers. Sociale media kunnen een katalyserende werking hebben. Het is daarom belangrijk om kinderen attent te maken op de werking van sociale media en aandacht te besteden aan mediawijsheid. Ze moeten weten dat sociale media gebruik maken van algoritmes, waardoor ze in een informatiebubbel terecht kunnen komen. Het contact met gelijkgestemden bevestigt alternatieve feiten en versterkt de eigen mening. Een tegengeluid dringt nauwelijks door tot die bubbel. Daarnaast wordt het steeds moeilijk om op internet vast te stellen wat gemanipuleerde waarheid, werkelijkheid en fake news is.

Ongewenst online gedrag van kinderen

Veel vormen van online ongewenst gedrag zijn strafbaar. De meeste kinderen zijn zich hier niet van bewust. Een op de zeven jongeren verstuurt seksueel beeldmateriaal via sociale media en vindt dat normaal (Een Vandaag jongerenpanel 2015). Ze weten niet dat het bezitten, verspreiden of ongevraagd openbaar maken van naaktfoto's strafbaar is. Ook stiekem opnames maken van iemand, een ander online bedreigen, chanteren of belachelijk maken kan als strafbaar worden aangemerkt.

Bij grensoverschrijdend gedrag via internet en sociale media gaat het om bijvoorbeeld:

- Ruzies (of het filmen daarvan), bedreigen, schelden, pesten en buitensluiten;
- Het verspreiden via ongewenst beeldmateriaal zoals naaktfoto's;
- Het schaden van de reputatie van kinderen door het plaatsen en verspreiden van ongewenste informatie (bijvoorbeeld bangalijsten, bezemen);
- Hacken van accounts van kinderen;
- Cyberbaiting; het online pesten, bedreigen en voor schut zetten van anderen.

De gouden regel is: onderneem altijd actie naar aanleiding van online ongewenst gedrag. De valkuil is dat er niets gedaan wordt, omdat scholen zich onvoldoende verantwoordelijk voelen voor 'iets dat zich afspeelt buiten de poort van school'. Maar de praktijk laat zien dat voorvallen op sociale media die zijn ontstaan buiten schooltijd een grote impact hebben in de klas. Het zorgt voor spanningen tussen kinderen, ruzies en onrust. Daarmee is het dus wel een zaak van de school. Niets doen tast het veiligheidsgevoel van kinderen aan en vergroot de kans op klachten en escalatie van een incident.

Acties

- We reageren altijd op een voorval. Hiermee maken we iedereen duidelijk dat online ongewenst gedrag niet wordt geaccepteerd;
- In het team bespreken we het incident en de te nemen of genomen maatregelen;
- Met de kinderen bespreken we het incident in de klas. We gaan met hen in gesprek, verbieden het delen van belastend beeldmateriaal en wijzen hen op de consequenties indien ze dit wel doen;
- We geven voorlichting over ongewenst online gedrag en misbruik van sociale media;
- De betrokken ouders worden geïnformeerd en betrokken bij de verdere gang van zaken rond het incident;
- Afhankelijk van de aard van het incident worden de overige kinderen en ouders geïnformeerd.
- We nemen passende maatregelen gericht op het herstellen van het veiligheidsgevoel van het slachtoffer (en overige kinderen);

- Preventief; we laten deze onderwerpen, gekoppeld aan de schoolafspraken regelmatig terugkomen in de groepen.
- Ouders van het slachtoffer maken wij attent op professionele hulpverlening en op de mogelijkheid tot het doen van aangifte;
- We nemen maatregelen in de richting van de dader en verwijzen ouders zo nodig naar hulpverlening.
- Afhankelijk van de aard en ernst van het incident schakelen wij de politie in. Ook voor advies kan met hen contact worden gezocht, bijvoorbeeld als een naaktfoto van een kind circuleert op internet.

Ongewenst online gedrag van medewerkers

Medewerkers kunnen ook over de grens gaan van toelaatbaar online gedrag. Het gaat dan om grensoverschrijdend digitaal contact met kinderen of om ongewenste uitlatingen en profilering via privé accounts op sociale media. Medewerkers maken zich schuldig aan strafbaar online gedrag als er sprake is van grooming; het doen van een voorstel met seksuele bedoelingen aan een minderjarige. Heeft een medewerker seksueel of erotisch getint online contact met een minderjarige kind dan geldt de wettelijke verplichting om aangifte te doen bij de politie. Uit de praktijk blijkt dat openheid van zaken de beste keus is en dat dit de kans op onrust en escalatie van een zaak kan voorkomen.

Acties

- We gaan altijd gesprek met de medewerker over een voorval/melding/klacht/signaal/gerucht;
- Met de medewerker maken we afspraken over professioneel online gedrag en correcte online communicatie met kinderen en ouders;
- Afhankelijk van de aard van het ongewenst gedrag wordt coaching op gedrag aangeboden of verplicht. We verwijzen zo nodig naar hulpverlening;
- Teamleden worden geïnformeerd over het voorval en de genomen of te nemen maatregelen.
- Wij overleggen met de ouders van het slachtoffer en verwijzen hen zo nodig naar de vertrouwenspersoon en/of externe hulpverlening;
- Afhankelijk van de ernst van het incident nemen we arbeidsrechtelijke maatregelen;
- Wij informeren ouders van kinderen afhankelijk van de aard en grootte van het incident;
- We nemen contact op met de politie in geval van strafbaar online gedrag;
- Het bevoegd gezag is verplicht aangifte te doen bij de politie, na overleg met de vertrouwensinspectie, in geval er een vermoeden bestaat dat een medewerker seksueel online contact heeft (gehad) met een minderjarige (meld- en aangifteplicht);
- Ook medewerkers die weet hebben of een vermoeden hebben, dat een collega seksueel online contact heeft (gehad) met een minderjarige, zijn wettelijk verplicht dit te melden bij het bestuur (meld- en aangifteplicht).

Preventieve maatregelen

Voorlichting

Wij, volwassenen, denken dat kinderen alles weten over sociale media en internet. Dat is een misverstand. Ze zijn erg vaardig in het gebruiken van digitale communicatiemiddelen maar ze zijn zich daarentegen vaak niet bewust van de risico's en overzien de gevolgen van grensoverschrijdend online gedrag niet altijd. Ze kijken bovendien heel anders aan tegen misbruik van sociale media dan volwassenen. Rouleert een naaktfoto van een klasgenote via sociale media dan is dat volgens leerlingen vaak de schuld van die persoon zelf: "moet ze maar niet zo stom zijn". Het hacken van een account van een leerkracht en ongepaste teksten en afbeeldingen plaatsen is in de ogen van de meeste jongeren grappig. Ze zijn zich er niet van bewust hoe schadelijk en kwetsend dit voor de leerkracht is, dat het strafbaar is en dat de betreffende leerkracht aangifte tegen ze kan doen.

We geven voorlichting aan ouders over het onderwerp sociale media. I.s.m. onze MR organiseren we met regelmaat (laatst geweest in 2019) een thema-avond. Ook informeren we ouders hierover via bijvoorbeeld een (nieuws)brief. We geven uitleg over online trends en populaire apps, vormen van misbruik, gevolgen voor slachtoffers en daders en geef ze tips over hoe ze met hun kind het onderwerp thuis kunnen bespreken.

Tijdens de week van de mediawijsheid besteden we jaarlijks in de groepen uitgebreid aandacht aan social media.

Digitaal burgerschap

Correct en respectvol met elkaar omgaan, ook online, is iets dat kinderen moeten leren. Burgerschap krijgt daarmee een digitale variant. Kinderen worden bewust gemaakt van hun gedrag en wat de gevolgen zijn van bepaalde gedragingen voor henzelf en anderen. Ze krijgen vaardigheden aangereikt voor correcte omgang met elkaar en worden weerbaar gemaakt in het omgaan met ongewenst gedrag. Het geven van voorlichting over gebruik en misbruik van sociale media en internet kan hier een belangrijke rol in spelen.